דפירש כי קאמר *רב א] בדלא פירש כדתניא *דם שעל גבי ככר גוררו ואוכלו של בין השינים מוצץ ובולע ואינו חושש איכא דמתני לה להא דרב ששת על הדא *דתניא יכול ב] חלב מהלכי שתים יהא אוכלו עובר בלאו ודין הוא מה בהמה טמאה שהקלתה במגעה החמרתה בחלבה מהלכי שתים ג] שהחמרתה במגען אינו דין שתחמיר ד] בחלבן ת"ל °וזה לכם הטמא זה טמא ואין חלב ה] מהלכי שתים טמא אלא טהור אוציא את החלב שאין שוה בכל ו] ולא אוציא הדם ששוה בכל ת"ל ז] וזה לכם הטמא זה טמא ואין ח] דם מהלכי שתים טמא אלא טהור *(א"ל) רב ששת אפילו מצות פרוש אין בו *תנן התם *א הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו [א] א"ר זירא אמר רב לא שנו אלא בלב עוף הואיל ואין בו כזית אבל לב בהמה דיש בו כזית אסור וחייבין עליו כרת מיתיבי *דם הטחול דם הלב דם הכליות דם ט] אברים הרי אלו בלא תעשה דם מהלכי שתים דם שקצים ורמשים אסור ואין חייבין עליו כי קתני *אין חייבין עליו על דם דיליה כי קאמר רב דאתי ליה מעלמא דם דיליה היינו דם אברים וליטעמיך מי לא קתני דם כליות וקתני דם אברים אלא תני והדר תני ה"נ תני והדר תני מעלמא מהיכא אתי ליה א"ר זירא (א) בשעה שהנשמה יוצאה מישרף שריף: דם שהנשמה יוצאה בו חייבין עליו: איתמר איזהו דם הקזה שהנשמה י] תלויה בו רבי יוחנן אמר ב כל זמן שמקלח ר"ל אמר מטיפה המשחרת ואילך מיתיבי א)איזהו דם הקזה שהנשמה יוצאה בו כל זמן שמקלח יצא דם התמצית מפני שהוא שותת מאי לאו אפילו ראשון ואחרון דשותת הוא כדם התמצית דמי תיובתא דר"ל לא למעוטי דם המשחיר אבל דם ראשון ואחרון אף על גב דהוא שותת היינו דם הנפש מיתיבי איזהו דם יא] ראשון כל זמן שמקלח יצא ראשון ואחרון מפני שהוא שותת תיובתיה דר"ל אמר לך תנאי היא דתניא איזהו דם הנפש כל זמן שמקלח דברי יב] ר"א ר"ש אומר מטיפה המשחרת ואילך ג)תנא דבי רבי ישמעאל °ודם חללים ישתה יג] ג פרט לדם קילוח שאינו מכשיר את הזרעים בעא מיניה ר' ירמיה מרבי זירא הקיז דם לבהמה וקיבל דמה בשני כוסות מהו יד] על הראשון דברי הכל חייב על האחרון מי מיחייב או לא א"ל טו] פלוגתא דר' יוחנן ור"ל דאיתמר הקיז דם לבהמה וקיבל דמה בשני כוסות ר"ל אמר חייב שתי חטאות ד ורבי יוחנן אמר אינו חייב אלא אחת: רבי יהודה מחייב בדם התמצית: ג)א"ר אלעזר מודה ר' יהודה לענין כפרה שנאמר °כי הדם הוא בנפש יכפר ה דם שהנפש יוצאה בו מכפר ושאין הנפש יוצאה בו אינו מכפר אמר ר"נ בר יצחק אף אנן נמי תנינא דתניא ד)דם מה ת"ל °כל דם לפי שנאמר כי הדם הוא בנפש יכפר אין לי אלא דם קדשים שהנפש יוצאה בו שהוא מכפר דם חולין ודם התמצית מנין ת"ל כל דם ה)סתם סיפרא מני ר' יהודה היא: **מתני'** טז] ר"ע ו)מחייב על ספק מעילה אשם תלוי ו וחכמים פוטרים ומודה ר' עקיבא שאינו מביא את מעילתו עד שיתודע לו (ב) יז] שיביא עמו אשם ודאי א"ר טרפון מה לזה מביא שתי אשמות אלא מביא מעילה וחומשה ויביא אשם בשני סלעים ויאמר אם ודאי מעלתי זו מעילתי (ג) וזו אשמי ואם ספק מעלתי המעות נדבה יח] ואשם תלוי שממין שהוא מביא על הודע מביא על לא הודע אמר (ד) רבי עקיבא נראין דבריו במעילה מעוטה הרי שיבוא לידו ספק מעילה במאה מנה לא יפה לו שיביא אשם בשתי סלעים ולא יביא ספק מעילה במאה מנה מודה ר"ע לר' טרפון במעילה מעוטה: **גמ'**

א) [תוספתא דזבחים פ"ח] ב) [חולין לו:] ג) [פסחים סה. זבחים לה.] ד) [לעיל ד: ע"ש] ה) [עירובין לו: וש"נ] ו) [לעיל טו:]

תורה אור

ויקרא יא　במדבר כג　ויקרא יז　שם

צ"ל רב ששת

[כתובות ס:]

כתובות ס: ע"ש

[צ"ל אמר עלה]

חולין קטי' פסחים עד:

[לעיל כא: תוספתא פ"ב]

[ע' תוס' לעיל כא: ד"ה כי קתני]

דפירש · שפירש מן האדם בכלי או על גבי ככר: **חלב מהלכי שתים** · חלב דאשה: **סיקלה במגעה** · שאין בה זיבות ומות: **שאינו שוה בכל** · דבטהורה מותר ובבהמה טמאה אסור: **לא שנו** · דאינו עובר עליו אלא בלב עוף דאין בדמו כזית: **דם דיליה** · הנבלע בבשר הלב כשאר דם הנבלע באברים: **דאתי ליה מעלמא** · אותו המצא בחלל הלב: **מישרף שריף** · מושך הדם מבית השחיטה בנשימתו וכונסו בלבו: **שריף** · בלע"ז הומי"ר: **גליון** מישרף יט] והוא דם הנפש ולדם הנפש אמרינן בריש פירקין שחייבין עליו כרת · עכ"ה: **דם הקזה** · בתחלה שחור ואחר כך יוצא אדום ושותת בשתיתה בלא קילוח ברחוק ואחר כך מקלח וסוף כשהדם מתמעט שותת ויורד בסמוך: **כל זמן שמקלח** · היינו אמצעי: **מטיפה המשחרת ואילך** · משכלה משחיר הראשון והתחיל להאדים הוא דם הנפש: **ראשון ואחרון** · מאדים שלפני הקילוח ושל כ] אחרון מדנקט טעמא מפני שהוא שותת והכי נמי שותתין: **לא למעוטי דם המשחיר** · מפני שהוא נמי כדם התמצית: **ודם חללים ישתה** · דם היוצא מן החללים כלומר לאחר מיתה קרוי משקה פרט לדם קילוח שאינו לאחר מיתה דזהו דם הנפש ואינו קרוי משקה ואינו מכשיר את הזרעים: **על הראשון דברי הכל חייב** · דדם קילוח מעורב בו: **חטאת אחת** · על הראשון שדם הקילוח מעורב בו: **דם** · הוה מצי למיכתב מה תלמוד לומר כל דם ונכרתה וגו': **לפי שנאמר כי הדם הוא בנפש יכפר** · דמשמע דאינו חייב אלא על דם הראוי לכפרה לזריקה על המזבח ואין לו כרת אלא בדם קדשים והוא שהנפש יוצאה בו שהוא לכפרה דכתיב בנפש יכפר דמשמע אין כפרה אלא בדם הנפש: **ודם התמצית** · בקדשים: **ר' יהודה היא** · אלמא ס"ל דדם התמצית לא מכפר מדאיצטריך לרבויי מכל: **מתני' שאינו מביא את מעילתו** · אינו צריך להביא את הממון: **מביא מעילה** · הממון וחומשו: **גליון** · היינו דכתיב ואת אשר חטא מן הקדש שמביא שוה מה כא] שנהנה וחומשו במעות ומוסרו לכהן הגזבר והמעות יפלו לנדבה לקיץ המזבח · תוס': **בשני סלעים** · הנקח בשני סלעים דכתיב (ויקרא ה) בערכך כסף וגו': **שממין שמביא כו'** · הילכך יכול להביא ולהתנות:

ואם

דם חללים פרט לדם קילוח כו' · פירש רש"י דם חללים שכבר נתחללה כלומר שכבר מתה מקודם לכן מכשיר פרט לדם קילוח דעתה נתחללה ורש"י לא פירש כן פרק השוחט כב] (חולין לו:) ופירש פרט לדם קילוח כלומר דם שנעשה בו חלל מכשיר פרט לדם קילוח שהוא לאחר שנעשית חלל וקשה שהרי בשמעתין משמע דדם קילוח הוא דם שהנשמה יוצאה בו ומשמע לפי הסוגיא דשמעתא דגבי אדם ובהמה אין כג]דינן שוה דגבי אדם דם שלאחר יציאת נשמה מכשיר אבל לא אותו שיוצא בשעת יציאת נשמה וגבי בהמה דם שלאחר יציאת נשמה אינו מכשיר כדאמרינן פסחים (דף טז:) הנח לדם התמצית דאפילו בחולין לא מכשיר ולא דם מיתה ולא דם מנפתה רק דם שחיטה כד] דמלינו מתשפכנו כמים:

קבל דמו בשני כוסות · בכוס ראשון יש דם קילוח ובכוס שני כה] זה שאחר קילוח חייב שתי חטאות אם אכל בשתי העלמות:

אם

כה א מיי' פ"ו מהל' מאכלות אסורות הל' ג סוש"ע י"ד סי' עב סע"א: [א][רב אלפס חולין פ"ח דף רלט' וע"ש שטי גרסא]

כו ב מיי' פ"ו מהלכות מאכלות אסורות הל' ג:

כז ג מיי' פ"י מהלכות טומאת אוכלין הל' ג:

כח ד מיי' פ"ו מהלכות שגגות הלכה ג:

כט ה מיי' פ"א מהל' פסה"מ הלכה כו:

ל ו מיי' פ"א מהלכות מעילה הל' ה ופ"ט מהל' שגגות הלכה יא:

* * *

שיטה מקובצת

א] רב ששת בדלא: ב] יכוליהא חלב מהלכי שתים האוכלו עובר: ג] שהחמרת במגעו אינו אות ה' נמחק: ד] שתחמיר בחלבו ת"ל וזה' ס"א אך את זה לא תאכלו זה כו' על תיבות וזה לכם הטמא נרשם על כל תיבה קו מלמעלה להורות כי לפ"ד הוא טעות והעיקר כהנוסחא של ס"א: ה] חלב ודם מהלכי: ו] ולא אוציא הדם · תימה דמהיכא קאתי איסורא לדם מהלכי שתים דמדינא לא אתיא דאיכא למיפרך מה לדם בהמה שכן יש בו כרת תאמר בדם מהלכי שתים דאין בו כרת אלא לאו ובת"כ גרסינן אוציא הבשר ולא אוציא החלב · תוס': ז] וזה' ס"א טמא הוא זה כו' · על תיבות וזה לכם הטמא נרשם על כל תיבה קו מלמעלה להורות כי לפ"ד הוא נמחק והעיקר כנוסחא של ס"א: ח] ואין חלב ודם מהלכי כו' טהור אמר ר"ש' ועל תיבת ליה נרשם קו למעלה להורות כי לפ"ד הוא טעות ונמחק: ט] דם האברים הרי: י] שהנשמה יוצאה בו (תיבת תלויה נמחק) רבי יוחנן אמר כל זמן שהוא מקלח · כך הוא המנהג בתחלה שותת בהשחרה ואח"כ שותת אדום ואח"כ מקלח למרחוק ואח"כ שותת (בהאדה) [בהאדמה] ואחר כל זה בא דם התמצית ואמר ר"י דוקא כל זמן שהוא מקלח הוי דם הנפש שהוא בכרת אבל לא שותת לפני הקילוח וכן לאחר הקילוח שאין הנשמת יוצאה אלא בדם הקילוח לבד ורשב"ל אומר מטיפה משחרת ואילך דזהו משתית ראשונה ואילך שהוא שחור אבל שתית דהאדמה דלפני קילוח ושלאחר נמי הוי דם הנפש וחייבין עליהם כרת ופליג אר"י אראשון ואחרון דשותת וכן מוכח סוגיא דשמעתין דפריך ארשב"ל מאי לאו ראשון ואחרון דשותת אלמא בהכי פליגי · תוס' כת"י: יא] דם הנפש כל תיבת ראשון נמחק: יב] דברי רבי אליעזר בר' שמעון אומר: יג] פרט לדם קילוח' דבעינן דם חללים כו' עד משקה והוו באדם אבל בבהמה דוקא דם הנפש מכשיר וקרוי משקה אבל לא דם בהמה מתה ולא דם מגפתה וכן משמע בפ' השוחט ודם שחיטה דבהמה מכשיר דכתיב על הארץ תשפכנו כמים ודוקא דם הנפש אבל לא דם התמצית כדאיתא בפ"ק דפסחים הנח לדם התמצית דאפילו בחולין נמי לא מכשיר כך מוכח סוגיא דשמעתין וכן פרש"י כאן אבל בפ' השוחט פי' כו' ואינו כן דאדרבה סוגיין מוכח דלכ"ע דם הקילוח הוא דם הנפש ועוד פי' שם מטיפה משחרת ואילך בתחלה שותת ומקלח ושותת בהשחרה וקאמר רשב"ל מטיפה משחרת ואילך ולא דם קילוח ואינו כן כדמוכח סוגיין דשמעתין דר"ל לשפויי אר"י קאתי כדפי' · תוס' כת"י: יד] על הראשון ד"ה חייב · שהרי יש בו דם הקילוח שהוא לכ"ע דם הנפש על האחרון ר"י פוטר שאין בו דם קילוח שיצא כולו בראשון ור"ל מחייב דשתיתה שלאחר הקילוח נמי דם הנפש הוא · תוס' אחרות: טו] א"ל הא פלוגתא דר"י ור"ל היא דאיתמר: טז] ר"ע עיין (שבת דף ע"א) ברש"י: יז] לו ויביא עמו אשם ודאי א"ל ר' טרפון מה לו לזה שמביא שתי אשמות אלא יביא מעילה: יח] עי' בחדושין: יט] מישרף שריף והוי דם: כ] ושל אחר הקילוח מדנקט אות ו' ן' נמחק: כא] מה שנהנה שם כתוב מה שהורק וכתב רב"א נ"ל מה שהוא מעל: כב] השוחט' עי' ר"ן ז"ל בכתובות דף פה: כג] אין הכשר שוה: כד] דמרבינן מתשפכנו תיבת דמצינו נמחק: כה] שני מדם שאחר · תיבת זה נמחק:

בקר

* * *

רבינו גרשום

מוצצו ובולעו ואינו חושש שאין בו איסור דלא כינסו: אלא · האי דגים דברייתא בשכינסו קא מיירי ולא קשיא כי קתני מתניתא מותר אפילו לכתחלה דאית ביה בדם קשקשים דניכר דשל דגים הוא ולא אתי לאיחלופי: ודין הוא · שיהא עובר בלאו: ומה בהמה טמאה בחייה שהקלתה במגעה החמרתה בחלבה כדאמרינן בפירקין קמא דבכורות גמל גמל ב' פעמים חד לאיסור עצמו וחד לאיסור חלבו: מהלכי שתים שהחמרת במגען · כשהן טמאין זבין וטמאי מתים אינו דין שתחמיר בחלבן ת"ל אך את זה לא תאכלו את הגמל וכו' זה טמא הוא וחלבו אבל מהלכי שתים (שהיתה)[חלבן] טהורה: אוציא את החלב · של מהלכי שתים שטהור הואיל ואין שוה בכל שאין לזכרים חלב ולא אוציא דם מהלכי שתים ששוה בכל בזכרים ובנקבות שיהא להם דם ויהא אסור ת"ל טמא הוא לכם הוא טמא הגמל וחלבו ודמו ואין חלב ודם מהלכי שתים טמא אלא טהור: אמר רב ששת אפי' מצות פרוש אין בו · אלא כל זמן שהוא א)ראוי לתינוק שעדיין יונק ולא פירש לגמרי מותר אפי' לגדול מותר למוצצו עם הדד בעודו בדד שלא פירש: לא קרעו · לאחר בשולו אין עובר עליו הואיל ואין בו כזית דם: כי קתני אין חייבין עליו אלא בלא תעשה בדם דיליה · שמובלע בבשר הלב עצמו ופירש ממנו: כי קאמר רב דחייב עליו כרת קאמר בדם דאתי ליה מעלמא · שמתקבץ בתוך חללו של לב שאינו מדם שלו: דם דיליה דקאמרת היינו דם אברים ואמאי תנא תו דם אברים ולטעמיך כו': משריף · שואב הלב מדם הבהמה ואותו דם הוי בכרת: ר' יוחנן אמר כל זמן שמקלח' ההוא הוי דם הנפש: ריש לקיש[אמר] מטיפה המשחרת ואילך · כלומר הכל קרי דם הנפש חוץ מטפה המשחרת בלבד דקסברי חמשה דברים יש בדם הקזה שהנשמה יוצא בו הראשון הוי טיפה אדומה ואינו מקלח אלא שותת והשני אחר כך יוצאת טיפה שחורה ושותתת והג' ואחר כך יוצא דם ומקלח · ואחר כך שחור ושותת ואחר כך דם אדום ושותת ר' יוחנן סבר לא הוי דם הנפש אלא ההוא דמקלח · וריש לקיש סבר הכל הוי דם הנפש חוץ מטיפה המשחרת בין בתחילה בין בסוף: מאי לאו אפי' ראשון ואחרון · הכל דשותת קרי דם התמצית ואע"ג דהוי אדום ותיובתא דריש לקיש דאמר הכל הוי דם הנפש חוץ מטיפה המשחרת ואמאי קא ממעט ברייתא יצא דם התמצית שהוא שותת: בדם המשחיר קאמר אבל דם ראשון ואחרון דאדם אע"פ שהוא שותת הוי דם הנפש: ר' אלעזר בר' שמעון אמר מטיפה המשחרת ואילך · סבר לה כריש לקיש דהכל הוי דם הנפש חוץ מטיפה המשחרת ואילך: דם חללים ישתה · אותו דם שהוא סמוך לחלל למיתה קרוי משקה ומכשיר אותו דם אחרון ששותת(הקילוח) דהוי סמוך[לקילוח](חייב דלית ביה אלא דם קילוח)פרט לדם קילוח שאינו מכשיר וכ"ש דם ראשון ששותת: על ראשון כוס[ראשון] אם אכלו דברי הכל חייב' דלית ביה אלא דם קילוח דכיון דלכתחילה יש לו זינוק ארוך הרחיק הכוס מן הגוף וקיבל מן הקילוח בלבד ולא נפלה בו טיפה שחורה הראשון ששותת על כוס אחרון מי מיחייב אי לא דאמרינן בכוס אחרון כשהיה מתמעט הקילוח היה מקרב הכוס אצל הגוף עד שיקרבו בסמוך ממש ונפלה בו טיפה אחרונה שמשחרת ושותת ולא יהא חייב · א"ל הא פלוגתא כו': ריש לקיש אמר חייב ב' חטאות · בב' העלמות על כוס אחרון נמי ואע"ג דיש בו טיפה אחרונה המשחרת כיון(תו) דרוביה הוי קילוח חייב: ר' יוחנן אמר אינו חייב · אלא חטאת אחת על כוס ראשון אבל כוס שני כיון דיש בו טיפה משחרת אינו חייב: דם חולין שאינו מכפר ודם התמצית שאין הנפש יוצא בו שכבר יצאתה · מניין שחייב ת"ל כל דם: ר' עקיבא מחייב על ספק מעילה אשם תלוי · כגון חתיכה אחת ספק חולין ספק קודש או שתי חתיכות אחת של חולין ואחת של קודש ואין ידוע איזה אכל חייב להביא אשם תלוי אע"ג דאין מביא על הודע שלו חטאת אלא אשם: וחכמים פוטרין · מאשם תלוי דקסברי דאין מביא אשם תלוי אלא על דבר שחייב על זדונו כרת לאפוקי מעילה דאין חייבין על זדונה אלא או מיתה או לאו (וחכמים פוטרין) אלא לכשיודע לו מביא קרן וחומש ואשם ודאי: ור' עקיבא סבר לה כר' טרפון דאיבעי מייתי בתחלה מעילה וחומשה היינו קרן וחומש ויביא עמה אשם בשתי סלעים ומתני ויאמר אם בודאי כו' · ותו לא צריך מידי · אבל (בהמה) [בזה]מודה ר' עקיבא לחכמים שאינו מביא את מעילתו עד שיודע לו כלומר שאם לא רצה להביא את מעילתו קרן וחומש ולא אשם תלוי קודם שנודע לו ב)כרבנן דספרי קודם מ"מ לכשיודע לו מביא מעילתו קרן וחומש ויביא עמה[אשם]דבלא קרן וחומש לא מצי מייתי אשם ודאי דכתיב מלבד איל הכפורים וגו' ובאשם ודאי(מרבנן)[איירינן]· א"ל ר"ט לר' עקיבא דמחייב על ספק מעילות אשם תלוי בלא תנאי: וקאמר ר' טרפון מה לזה מביא ב' אשמות · כלומר בתחלה אשם תלוי והדר כשיודע לו אשם ודאי אלא מביא מעילה וחומשה ויביא אשם אחד בב' סלעים(אחד) ויתנה כו' · ומ"ם מצי מתנה לפי שממין שהוא מביא על הודע מביא על לא הודע היינו אשם תלוי ושם אחד הוא: א"ל ר' עקיבא הואיל ואתה מיקל עליו להביא אשם אחד ולהתנות נראין דבריך דהוי קולא במעילה מעוטה כגון שלא מעל אלא בשוה פרוטה של קדש או בב' פרוטות שיביא מעילה וא' ויביא אשם אחד ויתנה אלא שהרי שבאתה לידו ספק מעילה שאירע לו שמעל בשוה מאה מנה אם יביא מעילה וחומש ואשם אחד ויתנה הרי זו חומרא גדולה שמביא ממון וזה מספק: לא יפה לו שיביא אשם תלוי תחילה ויחזור ויביא אשם ודאי וכשיודע לו כדאמינא או שמא לא יודע לו לעולם ונמצא נפטר באשם זה בלבד ואל יביא עכשיו ספק מעילה במאה מנה כדאמרת ומדאמר ליה נראין דבריך במעילה מעוטה (הא נראין הדברים) [נראין דבריך] שמודה ר' עקיבא לר' טרפון במעילה מעוטה דיביא מעילה וחומש ואשם אחד ויתנה:

יאמ

א) נראה דצ"ל כל זמן שהוא בתוך הדד ראוי לתינוק כל זמן שיונק ולא פירש מלינק עד ד' וה' פנים ואם פירש מן הדד אף לגדול מותר · ב) נראה דצ"ל קודם שנודע לו אינו מביא כרבנן וכו' ·

הגהות הב"ח (א) גמ' א"ר זירא אמר רב בשעה בהנשמה: (ב) שם במשנה שיתודע לו ויביא: (ג) שם וזה אשמי: (ד) שם אמר לו ר' עקיבא: